

Sygn. akt I C 561/10

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lutego 2017 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi, I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodnicząca: Sędzia S.R. Agata Kłosińska

Protokolant: st. sekr. sąd. Kamil Kowalik

po rozpoznaniu w dniu 2 lutego 2017 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa głównego (...) z siedzibą w W.

przeciwko P. B. (1)

o uchylenie renty na zwiększone potrzeby ewentualnie obniżenie wysokości renty

oraz z powództwa wzajemnego P. B. (1)

przeciwko(...)z siedzibą w W.

o rentę wyrównawczą

I. z powództwa głównego:

1. oddała powództwo główne w całości również w zakresie roszczenia ewentualnego;

2. zasądza od powoda (...)

z siedzibą w W. na rzecz pozwanego P. B. (1)

kwotę 2.400 zł (dwa tysiące czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

3. nakazuje zwrócić na rzecz powoda (...) z siedzibą w W. ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi kwotę 155,85 zł (sto pięćdziesiąt pięć złotych osiemdziesiąt pięć groszy) tytułem niewykorzystanej zaliczki na opinię biegłego, uiszczonej przelewem w dniu 21 listopada 2013 roku i zaksięgowanej pod pozycją 2411 131498.

I. z powództwa wzajemnego

1. podwyższa rentę miesięczną, zasądzoną w punkcie 4c wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi, II Wydziału Cywilnego z dnia 10 grudnia 2002 roku

w sprawie II C 1223/00 od (...)

w W. na rzecz P. B. (1) z kwoty po 1.000 zł (jeden tysiąc złotych) miesięcznie do kwoty po 2.500 zł (dwa tysiące pięćset złotych), miesięcznie poczynając od 1 lipca 2008 roku i na przyszłość, płatnej w terminie do 10-go dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat;

2. zasądza od pozwanego (...)

z siedzibą w W. na rzecz powoda P. B. (1) kwotę

2.434 zł (dwa tysiące czterysta trzydzieści cztery złote) tytułem zwrotu kosztów procesu;

3. nakazuje pobrać od pozwanego (...) z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi kwotę 6.022,27 zł (sześć tysięcy dwadzieścia dwa złote dwadzieścia siedem groszy) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

Sygn. akt I C 561/10

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 13 sierpnia 2010 roku skierowanym przeciwko P. B. (1) (...) z siedzibą w W. reprezentowany przez pełnomocnika w osobie adwokata wniósł o uchylenie obowiązku płacenia przez powoda na rzecz pozwanego renty ustalonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi Wydział II Cywilny z dnia 10 grudnia 2002 roku począwszy od dnia wytoczenia powództwa ewentualnie o zmianę wysokości renty ustalonej ww. wyrokiem poprzez jej obniżenie z kwoty 1.000 złotych do wysokości 200 złotych miesięcznie począwszy od dnia wytoczenia powództwa. Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania zgodnie z załączonym wykazem kosztów.

W uzasadnieniu wskazano, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi Wydział II Cywilny z dnia 10 grudnia 2002 roku wydanym w sprawie sygn. akt II C 1223/00 zasądzona została od powoda na rzecz pozwanego renta z tytułu zwiększonych potrzeb (obejmująca koszt czesnego, korepetycji i dojazdów do szkoły) w kwocie 1.000 złotych miesięcznie w związku z wypadkiem któremu powód uległ w dniu 10 lipca 1997 roku.

W ocenie powoda nastąpiła zmiana stosunków, o której mowa w art. 907 § 2 k.c. uzasadniająca uchylenie obowiązku płacenia renty ewentualnie uzasadniająca zmianę jej wysokości z 1.000 złotych do kwoty 200 złotych miesięcznie. Z opinii neurologiczno – psychiatrycznej z dnia 20 maja 2010 roku sporządzonej przez dr n. med. B. Z. wynika bowiem, że stan zdrowia pozwanego uległ poprawie i nie ma wskazań do dalszej rehabilitacji, a pozwany nie wymaga opieki osób trzecich. Orzeczony lekki stopień niepełnosprawności nie ogranicza zdaniem powoda zdolności pozwanego do pracy w wielu zawodach. Pozwany nie kontynuuje nauki i nie ponosi wydatków z tym związanych to jest kosztów czesnego, korepetycji jak również kosztów dojazdów do szkoły.

/pozew k. 2- 4/

W odpowiedzi na pozew wniesionej wraz z powództwem wzajemnym w dniu 15 października 2010 roku pozwany P. B. (1) reprezentowany przez pełnomocnika w osobie adwokata wniósł o oddalenie powództwa z pozwu głównego

w całości, o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przepisanych, o zasądzenie na rzecz powoda wzajemnego P. B. (1) od pozwanego wzajemnego (...) z siedzibą w W. kwoty po 1.500 złotych miesięcznie tytułem renty wyrównawczej począwszy od dnia 1 lipca 2008 roku

i na przyszłość płatnej do dnia 10 każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia płatności którejkolwiek z rat. Nadto wniósł o zwolnienie pozwanego/powoda wzajemnego od kosztów sądowych w całości.

W uzasadnieniu pełnomocnik pozwanego podniósł, że żądanie uchylenia obowiązku świadczenia przez powoda na rzecz pozwanego comiesięcznej renty nie znajduje podstaw w odniesieniu do stanu faktycznego. Pełnomocnik przyznał, że pozwany nie kontynuuje już nauki w związku z czym nie ponosi kosztów z tego tytułu jednakże w związku z upływem czasu od orzekania przez Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie I C 1223/00 wzrosły koszty składników jakie zostały zaliczone na poczet renty. Stan zdrowia pozwanego jest utrwalony w związku z czym wymaga stałej i systematycznej kontroli lekarskiej dla podtrzymywania dotychczasowych efektów leczniczych. Zwiększone potrzeby pozwanego obejmują koszty zakupów leków w wysokości około 300 zł miesięcznie, koszty związane z koniecznością pobytu w sanatorium – średnio około 200 zł, koszty związane z prowadzeniem ćwiczeń usprawniających (basen, siłownia, gra w piłkę) około 150 złotych miesięcznie, koszty opieki osoby trzeciej (ze stawką godzinową w wysokości 9,50 zł) w wysokości około 855 złotych miesięcznie.

W ocenie pełnomocnika powód nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie swoich twierdzeń a opinia dr n. med. B. Z. dla oceny stanu zdrowia pozwanego jest niemiarodajna i stanowi jedynie dokument prywatny.

W odniesieniu do żądania z pozwu wzajemnego wskazano, że pozwany ukończył Studium Medyczne w Ł. a także dwuletnią szkołę prywatną jednakże z uwagi na stan zdrowia placówka ta nie wydała mu dyplomu ukończenia. Obecny stan zdrowia pozwanego nie pozwala mu na podjęcie pracy zarobkowej, z uwagi na problemy z koncentracją oraz pamięcią. Nadto pozwany posiada lekki stopień niepełnosprawności z ograniczeniem do podjęcia pracy w wielu zawodach bowiem nie jest możliwe wykonywanie przez niego pracy umysłowej a także pracy fizycznej wymagającej dużej sprawności czy też pracy w charakterze kierowcy lub przy produkcji.

/odpowiedź na pozew, pozew wzajemny k. 29-33/

Postanowieniem z dnia 27 października 2010 roku Sąd zwolnił P. B. (1) od kosztów sądowych w całości.

/postanowienie z dnia 27 października 2010 roku k. 57/

W piśmie procesowym z dnia 23 listopada 2010 roku Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny z siedzibą w W. podtrzymał w całości żądanie pozwu głównego a nadto wniósł o oddalenie powództwa z pozwu wzajemnego w całości oraz o zasądzenie od pozwanego (powoda wzajemnego) na rzecz powoda (pozwanego wzajemnego) kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego zgodnie z załączonym do pozwu głównego zestawieniem kosztów.

W uzasadnieniu pełnomocnik powoda (pozwanego wzajemnego) wskazał, że znaczna część renty dotychczas wypłacanej przeznaczana była na pokrycie kosztów związanych z nauką pozwanego (powoda wzajemnego) dlatego w jego ocenie należy przyjąć, że skoro pozwany (powód wzajemny) nie kontynuuje już nauki to jego potrzeby uległy znacznemu ograniczeniu co winno mieć wpływ na zakres odpowiedzialności powoda (pozwanego wzajemnego). Pełnomocnik kwestionował również aby pozwany (powód wzajemny) wymagał opieki osób trzecich oraz stawkę godzinową za godzinę opieki na poziomie 9,50 zł. Nadto w jego ocenie pozwany nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie twierdzeń co do zmniejszenia widoków na przyszłość. Pozwany posiada lekki stopień niepełnosprawności, a związane z pracą przeciwwskazania dotyczą jedynie pracy na wysokościach i przy maszynach w ruchu co oznacza, że pozwany jest zdolny do pracy w tym również zgodnej ze swoim wykształceniem. Obiektywne przeszkody w podjęciu pracy przez pozwanego nie mogą obciążać powoda. Zdaniem pełnomocnika nie sposób również twierdzić, że obecny stan zdrowia pozwanego nie pozwala mu na podjęcie pracy zarobkowej.

/pismo procesowe z dnia 23 listopada 2010 roku k. 60-63/

Do zamknięcia rozprawy strony pozostały przy dotychczasowych stanowiskach.

/protokół rozprawy z dnia 2 lutego 2017 roku – zapis na płycie CD k. 751 adnotacja k. 01:17:52-01:19:18/

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi Wydział II Cywilny z dnia 10 grudnia 2002 roku toczącej się z powództwa P. B. (1) przeciwko (...) z siedzibą w W. w sprawie o sygnaturze akt I C 1223/00 została zasądzona w punkcie I.4 a-c wyroku od pozwanego (...) na rzecz powoda P. B. (1) renta na zwiększone potrzeby w następujący wysokościach: za okres od dnia 1 września 2000 roku do dnia 31 sierpnia 2002 roku po 160 zł miesięcznie ponad kwoty dobrowolnie wypłacone przez pozwanego z tego tytułu w tym okresie, za okres od dnia 1 września 2002 roku do dnia 31 grudnia 2002 roku w kwocie po 500 zł miesięcznie ponad kwoty dobrowolnie wypłacone przez pozwanego z tego tytułu w tym okresie oraz za okres od dnia 1 stycznia 2003 roku i na przyszłość w kwocie po 1.000 zł miesięcznie. Każda z rat miała być płatna do dnia 15-go każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat. Jak wynika z uzasadnienia

Sądu zakresem zwiększonych potrzeb życiowych objęte były od września 2002 roku wydatki na zakup leków, koszty czesnego w prywatnym liceum wieczorowym, koszty korepetycji z języka angielskiego przygotowujące do matury i egzaminów do szkoły pomaturalnej, koszty dojazdów powoda do szkoły, koszty wizyt lekarskich oraz koszty leczenia sanatoryjnego i związane z nim dojazdy i koszt dodatkowych zabiegów.

/wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi, II Wydział Cywilny z dnia 10 grudnia 2002 roku wraz z uzasadnieniem k. 7-15/

Przez 3 lata po wypadku P. B. (1) leczył się pod kierunkiem lekarza ze Szpitala Centrum (...) w Ł.. Od 12 lat jest leczony pod kierunkiem neurologa dr E. J. (1). Leczenie to odbywa się w ramach NFZ. Wizyty odbywają się średnio co miesiąc, 6 tygodni. Od samego początku pozwany zgłaszał lekarzowi problemy z pamięcią, rozkojarzenie, zawroty głowy, bóle głowy, wzmożoną pobudliwość, drażliwość, zaburzenia snu. Jego stan nie zmienił się od tamtego czasu, obecnie skarży się dodatkowo, że ma kłopoty z logicznym myśleniem, z koncentracją. Zażywa większe dawki leków. Leki bierze te same od lat, okresowo dochodzą leki przeciwbólowe i uspokajające. Obecnie bierze m.in. Nootropil oraz Zaldiar. Koszt tych leków miesięcznie to około 100 zł. Na wizyty do lekarza z P. B. (1) jeździ matka G. B. (1). P. B. (1) pozostaje pod opieką również lekarza pierwszego kontaktu w osobie dr P., który zleca badania kontrolne.

Są wykonywane co pół roku w ramach NFZ. W chwili obecnej P. B. (2) nie ma zaleconej rehabilitacji.

/dokumentacja lekarska k. 36-46, k. 674, 674 odwrót, zeznania świadka G. B. (1) k. 260-262, zeznania świadka E. J. (2) k. 347-348/

W badaniu EEG mózgu z dnia 3 listopada 2006 roku stwierdzono zapis z nieznacznego stopnia zmianami patologicznymi o charakterze rozszianym w postaci fal theta z tendencją do napadowości na tle prawidłowej czynności podstawowej.

W badaniu EEG mózgu z dnia 3 marca 2009 roku stwierdzono zapis z niewielkimi uogólnionymi zmianami napadowymi w trakcie Hv.

/opis badania EEG k. 47-50/

W dniu 6 lipca 2011 roku P. B. (1) z powodu utraty przytomności przebywał na Szpitalnym Oddziale Ratunkowym (...) Szpitala (...) im. N. B. w Ł. z rozpoznaniem: „Przemijająca niepamięć całkowita. Pogorszenie pamięci świeżej”. Nie stwierdzono wskazań do hospitalizacji. P. B. (1) został zwolniony do domu z zaleceniem opieki w POZ i Poradni Neurologicznej. Zalecono też konsultację w (...).

/dokumentacja medyczna k. 169-172, zeznania świadka G. B. (1) k. 260-262/

O dnia 19 czerwca 2012 roku P. B. (1) pozostaje pod opieką psycholog E. R.. Na podstawie badań E. R. stwierdziła, że P. B. (1) powinien pozostawać pod stałą opieką psychologiczną ze względu na pogarszające się procesy pamięciowe, zaburzenia depresyjne i adaptacyjne oraz istnienie zespołu psychoorganicznego otępiennego będących skutkiem wypadku z dnia 10 lipca 1997 roku. Koszt badania diagnostyczno – psychologicznego wynosi 340 zł, zaś koszt konsultacji psychoterapeutycznej 120 zł.

/rachunki k. 343, k 395- 402, k. 431-432, opinia lekarza E. R. k. 342,342 odwrót, k. 394, k. 427/

P. B. (1) chodzi na basen średnio 2 – 3 razy w tygodniu. Na basen zawozi go mama lub brat. Raz był samodzielnie.

P. B. (1) uczęszcza na rehabilitację stawu biodrowego dwa razy w roku również prywatnie. Są to prywatne wizyty bo w ramach NFZ jest bardzo długi okres oczekiwania na nie. Koszt rehabilitacji to 10 – 15 zł za zabieg, a w serii jest około 10 zabiegów. Zabiegi odbywają się codziennie.

/dokumentacja lekarska k. 695-707, skierowania na zabiegi fizjoterapeutyczne k.428, 676, 677, 678, 679, przesłuchanie P. B. (1) w charakterze strony – protokół rozprawy z dnia 2 lutego 2017 roku – zapis na płycie CD k. 751 adnotacja 00:56:04-01:03:30/

P. B. (1) po zjedzeniu śniadania kładzie się na drzemkę, później wychodzi na spacer z psem albo w odwiedziny do babci. Po obiedzie do wieczora ogląda telewizję a po kolacji kładzie się spać. Obiad gotuje jego mama bądź tata. Leki podaje mu mama, która jeździ z pozwanym również na wszystkie wizyty lekarskie. P. B. (1) umie zrobić sobie kanapkę, ale nie umie przygotować obiadu. P. B. (1) pomaga mamie w sprzątanii, chodzi po zakupy. Jak idzie na zakupy zabiera kartkę z listą zakupów bo inaczej nie pamięta co ma kupić. Poza sprzątanii nie wykonuje innych czynności domowych. Droge do Urzędu Pracy zna, więc jeździ tam sam. Do innych urzędów nie chodzi. Nie pamięta numeru karty bankomatowej. Twierdzi, że pamięta numer (...), ale źle go wprowadza i system blokuje mu kartę. Takie sytuacje się powtarzały. Gdy zdejmie okulary, regularnie je zostawia. Jest nadmiernie męczliwy, często kładzie się, odpoczywa. P. B. (2) wszystkie czynności wykonuje pod nadzorem matki, jest jej prawą ręką.

/zeznania świadka G. B. (1) k. 260-262, przesłuchanie P. B. (1) w charakterze strony protokół rozprawy z dnia 2 lutego 2017 roku – zapis na płycie CD k. 751 adnotacja 01:10:18-01:17:27/

Przed wypadkiem P. B. (1) był dobrym piłkarzem i to była jego pasja. Po wypadku nie udało mu się odnaleźć pasji poza grą na komputerze na co przeznaczają w ciągu dnia 3- 4 godziny.

/przesłuchanie P. B. (1) w charakterze strony protokół rozprawy z dnia 2 lutego 2017 roku – zapis na płycie CD k. 751 adnotacja 01:10:18-01:17:27/

Przed wypadkiem P. B. (1) chodził do (...) Szkoły (...) w Ł.. Po roku przerwy kontynuował naukę. Szkołę ukończył w roku szkolnym 1999/2000 uzyskując tytuł zawodowy robotnika wykwalifikowanego w zawodzie elektromechanik pojazdów samochodowych. W roku szkolnym 2007/2008 P. B. (1) ukończył (...) Studium (...) dla Dorosłych w Ł. o dwuletnim okresie nauczania w zawodzie technik masażysta uzyskując świadectwo ukończenia szkoły w dniu 12 czerwca 2008 roku. P. B. (1) uczęszczał do niego przez okres 4 lat jednak nie uzyskał tytułu zawodowego masażysty, gdyż stwierdzono, że jego pamięć i brak zdolności koncentracji na dłużej niż 15 minut nie pozwala na wykonywanie tego zawodu oraz istnieje ryzyko wyrządzenia krzywdy potencjalnemu pacjentowi.

/świadectwo ukończenia szkoły zasadniczej k. 252-253, dyplom uzyskania tytułu zawodowego k. 251, świadectwo ukończenia szkoły policealnej k. 54, zaświadczenie z dnia 7 grudnia 2010 roku k. 174, zeznania świadka G. B. (1) k. 260-262/

P. B. (1) jest zarejestrowany w Powiatowym Urzędzie Pracy nr 1 w Ł. jako osoba bezrobotna bez prawa do zasiłku dla bezrobotnych od 11 lutego 2011 roku. Pozwany zgodnie z wymogami zgłaszał się w celu gotowości do podjęcia pracy 3 razy w 2012 roku, 3 razy w 2013 roku i 3 razy w 2014 roku plus jeden kontakt telefoniczny. W ramach aktywizacji zawodowej pozwany skończył kurs komputerowy za który otrzymał dyplom. Zakończenie kursu nie wiązało się jednak z uzyskaniem zatrudnienia.

P. B. (1) uczęszcza regularnie do Urzędu Pracy, choć zdarzyło mu się, że jadąc do Urzędu Pracy na wizytę zablądził. Na zajęcia komputerowe pozwany jeździł sam.

W dniu 25 lipca 2014 roku utworzono dla(...) Indywidualny Plan Działania obejmujący okres 540 dni. W planie tym ujęte zostały planowane kontakty z pracownikami Powiatowego Urzędu Pracy w Ł.. P. B. (1) zadeklarował chęć kontaktów telefonicznych co związane jest z koniecznością aktywnego śledzenia przez osobę poszukującą zatrudnienia ofert pracy udostępnianych na stronie internetowej Powiatowego Urzędu Pracy i zgłaszania się każdorazowo na wezwanie w celu otrzymania skierowań do pracodawców bądź objęcia innymi formami pomocy.

/opinia uzupełniająca biegłego z zakresu doradztwa zawodowego D. D. k. 499-502, informacja PUP w Ł. z dnia 18 czerwca 2012 roku k. 690, Indywidualny Plan Działania k. 165, 165 odwrót, k. 689, skierowanie do doradcy zawodowego, k. 166, karta wizyt k. 167, zeznania świadka G. B. (1) k. 260-262, dowód z przesłuchania pozwanego P. B. (1) w charakterze strony, protokół rozprawy z dnia 2 lutego 2017 roku – zapis na płycie CD k. 751 adnotacja 01:03:30-01:10:18/

P. B. (1) po ukończeniu szkoły zawodowej chciał podjąć zatrudnienie. Zgłosił się wtedy do przychodni lekarskiej której dyrektorem jest lekarz neurolog E. J. (1) z prośbą o możliwość odbycia praktyk jako masażysta. P. B. (1) odbył wówczas praktykę, a masażysta pod którego opieką pozostawał – nieżyjący już G. F. stwierdził, że pozwany nie nadaje się na masażystę z uwagi na deficyty manualne. Pozwany nie sprawdzał się również w kontakcie z pacjentami. Ustalono, zakończenie praktyk bez pisemnej opinii, a ustny przekaz był taki, że opinia jest negatywna. E. J. (2) nie doradzała P. B. (1) żadnej pracy bo w jej ocenie jest on osobą niesamodzielną. W ocenie E. J. (1) zasadne jest prowadzenie u P. B. (1) rehabilitacji ogólno-usprawniającej, której celem byłoby ulepszenie koordynacja psychoruchowej.

/zeznania świadka E. J. (2) k. 347-348/

P. B. (1) nigdy nie podjął zatrudnienia. Z Urzędu Pracy otrzymał jedną ofertę zatrudnienia ale wiązała się z pracą z maszynami w ruchu, która jest wykluczona z uwagi na stan psychofizyczny pozwanego. P. B. (1) nie otrzymał żadnej oferty pracy z zakładu pracy chronionej. Szukał pracy przez Internet ale jak informował, potencjalnego pracodawcę, że jest po wypadku to nikt nie chciał go zatrudnić. Gdyby nie wypadek chciałby pracować jako elektromechanik bądź zajmować się piłką nożną.

/dowód z przesłuchania P. B. (1) w charakterze strony protokół rozprawy dnia 2 lutego 2017 roku – zapis na płycie CD k. 751 adnotacja 00:52:17- 00:56:04, 01:13:46-01:17:27, 01:03:30-01:07:09/

Orzeczeniem Zespołu do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności działającym przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Ł. z dnia 23 kwietnia 2009 roku P. B. (1) został zaliczony do lekkiego stopnia niepełnosprawności. Orzeczenie wydano na stałe. W orzeczeniu zaznaczono, że dla P. B. (1) przeciwwskazana jest praca na wysokościach i przy maszynach w ruchu.

/orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z dnia 23 kwietnia 2009 roku k. 168/

Z punktu widzenia biegłego z zakresu pośrednictwa pracy biorąc pod uwagę wykształcenie, deklarowane umiejętności i zainteresowania oraz wyniki Kwestionariusza Zainteresowań Zawodowych właściwe dla P. B. (1) byłoby zatrudnienie na stanowiskach niewymagających posiadania specjalistycznych umiejętności, uzdolnień czy uprawnień - np. dozorca, portiera, pracownika parkingu bądź też pracownika przy prostych pracach fizycznych. Miarodajna będzie ocena lekarza, który po przeprowadzeniu badania zdecyduje o dopuszczeniu P. B. (1) do konkretnej pracy. Fakt, iż pozwany może wykonywać lekkie prace fizyczne wynika z tego iż ma on orzeczony lekki stopień niepełnosprawności a pracują osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności, osoby cierpiące na autyzm czy chorobę Downa. Pracodawcy niechętnie zatrudniają osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności, ze względu na niskie dopłaty z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Dopłata ta w przypadku zatrudnienia osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności wynosi około 400 zł podczas gdy dopłata przy osobie posiadającej umiarkowany stopień niepełnosprawności wynosi 1.100 zł. Oferty prac tego typu przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych są na bieżąco w dyspozycji Powiatowego Urzędu Pracy w Ł. i były dostępne przez cały okres zarejestrowania P. B. (1). Należy pamiętać o istnieniu przeciwwskazań zdrowotnych, skutkujących ograniczeniami w wykonywaniu niektórych czynności (praca na wysokości, przy maszynach w ruchu). ***Uznać należy, iż problemy zdrowotne, które pojawiły się po wypadku, wydatnie zmniejszyły jego możliwości podjęcia zatrudnienia. Zmniejszeniu uległy też możliwe do osiągnięcia potencjalne dochody z tytułu zatrudnienia.*** Z analizy oferowanych przez pracodawców wynagrodzeń wynika, iż stawki proponowane dla fachowców z branży motoryzacyjnej (przy założeniu, że gdyby nie wypadek, P. B. (1) po ukończeniu (...) Szkoły (...) podjąłby

zatrudnienie właśnie w tej branży) są znacząco wyższe niż w przypadku ofert na stanowiska pracowników ochrony mienia, portierów czy innych osób bez kwalifikacji zawodowych. P. B. (1) pomimo ukończenia trzech typów szkół w rzeczywistości jest osobą nie posiadającą możliwości do wykorzystania kwalifikacji zawodowych - wiedza związana z branżą motoryzacyjną uległa dezaktualizacji ze względu na upływ czasu i dynamiczny postęp techniczny, wykształcenie średnie ogólne nie daje żadnych uprawnień ani umiejętności zawodowych, a brak dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe uniemożliwia wykonywanie zawodu masażysty. Na niekorzyść P. B. (1) przemawia również brak jakiegokolwiek potwierdzonego formalnie doświadczenia zawodowego - jako osoba 31-letnia nie jest atrakcyjnym kandydatem do zatrudnienia w porównaniu do większości osób, które w analogicznym wieku i przy porównywalnym poziomie wykształcenia są w stanie udokumentować przeciętnie dłuższy niż 10 lat staż pracy, często na różnych stanowiskach i w różnych branżach. **Proponowane przez pracodawców wynagrodzenia dla osób niepełnosprawnych bez kwalifikacji zawodowych nie przekraczają 1.800 zł brutto, w przeważającej większości przypadków oferowane jest jednak minimalne obowiązujące w danym roku wynagrodzenie za pracę.** W każdym przypadku wysokość wynagrodzenia zależna jest od prezentowanych kwalifikacji zawodowych

i umiejętności negocjacyjnych osoby starającej się o zatrudnienie, niekiedy pracodawcy oferują również wypłacanie dodatków stażowych, świadczeń socjalnych i ewentualnych dodatków za pracę w godzinach nocnych. Podkreślić należy, iż Urząd Pracy pozyskuje oferty zatrudnienia i upowszechnia je wśród osób bezrobotnych i poszukujących pracy, nie ma natomiast wpływu na sam fakt powierzenia wykonywania pracy skierowanym osobom - efekt w postaci zatrudnienia zależy przede wszystkim od ich umiejętności zawodowych i aktywności na rynku pracy. Częstotliwość obowiązkowych terminów wizyt w celu potwierdzenia gotowości do podjęcia zatrudnienia wynika z obowiązujących przepisów, lecz osoby chcące efektywnie poszukiwać pracy powinny zgłaszać się do Urzędu częściej oraz wykorzystywać inne możliwości (np. agencje pracy tymczasowej, poszukiwanie zatrudnienia we własnym zakresie, śledzenie i zamieszczanie ogłoszeń prasowych, internet).

Porównując oferty pracy dostępne dla P. B. (1) w chwili obecnej z ofertami pracy, które byłyby dla niego dostępne zgodnie

z wykształceniem – mechanika samochodowego oraz rehabilitanta masażysty różnica w wynagrodzeniu wynosiłaby około 400 zł - 500 zł miesięcznie przy braku stażu. Jednocześnie przyjmując, że P. B. (1) podjąłby pracę po zakończeniu szkoły to posiadałby 10 letni staż w zawodzie elektromechanika

i 6 letni staż w zawodzie masażysty. Jako masażysta mógłby zarobić około 2.500 zł brutto a jako elektromechanik około 3.000 zł brutto. Nie będzie to miało jednak podparcia w ofertach pracy bowiem pracodawcy zgłaszają w ofertach wynagrodzenia najniższe plus ewentualną premię w zależności od umiejętności. Osoby które mają już staż w zawodzie nie podejmują pracy za minimalne wynagrodzenie. Taką pracę podejmuje osoba bez kwalifikacji bądź bez doświadczenia zawodowego. P. B. (1) nie miałby większych problemów ze znalezieniem pracy w zawodzie elektromechanika.

W przypadku masażysty rynek nie jest taki chłonny, bowiem w tym zawodzie chodzi bardziej o prowadzenie własnej działalności gospodarczej niż o zatrudnienie. Dla publicznych placówek zdrowia dyplom masażysty to za mało. Trzeba być technikiem fizjoterapeutą a najlepiej magistrem fizjoterapii. Prywatne placówki oczekują w większości założenia własnej działalności gospodarczej i wystawiania rachunków za świadczone usługi. Na otwartym rynku pracy P. B. (1) jako osoba bez kwalifikacji raczej nie miałby szans.

/opinia pisemna biegłego z zakresu pośrednictwa pracy D. D. 278-289 wraz z opinią pisemną uzupełniającą k. 499-502, wraz z opinią ustną uzupełniającą k. 580-581/

W 2008 roku Powiatowy Urząd Pracy w Ł. posiadał oferty pracy dla elektrotechnika samochodowego w PHU (...) z wynagrodzeniem **2.000 zł netto**, w PHU (...) z wynagrodzeniem **1.600 zł brutto** oraz w firmie (...) R. z wynagrodzeniem **1.500 zł brutto**.

W 2009 roku Powiatowy Urząd Pracy w Ł. posiadał oferty pracy dla elektrotechnika samochodowego w B.&B. z wynagrodzeniem **2.000 zł brutto** oraz w (...) S.C. z wynagrodzeniem od **1.276 zł brutto**.

W 2010 roku Powiatowy Urząd Pracy w Ł. posiadał oferty pracy dla elektrotechnika samochodowego w Mechanika Samochodowa Z. P.

z wynagrodzeniem **2.500 zł. brutto + premia**, oraz w C. (...). Stawiana

z wynagrodzeniem **2.000 zł. brutto**.

W 2011 roku Powiatowy Urząd Pracy w Ł. posiadał oferty pracy dla elektrotechnika samochodowego w (...) Sp. Akcyjna z wynagrodzeniem **12,00 zł/godz. brutto (1.920 zł za pięć dni roboczych przy 8 godzinnym dniu pracy)**, oraz w Mechanika Samochodowa Z. P. z wynagrodzeniem **3.000 zł. brutto**.

W 2012 roku Powiatowy Urząd Pracy w Ł. posiadał oferty pracy dla elektrotechnika samochodowego w Mechanika Samochodowa Z. P.

z wynagrodzeniem **2.500 zł. brutto**, oraz w M.-Serwis z wynagrodzeniem **od 1.500 zł. brutto** w zależności od umiejętności i stażu pracy.

Z kolei na jeśli chodzi o oferty pracy na stanowisku masażysty/ fizjoterapeuty oferty pracy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ł. przedstawiały się następująco.

W 2008 roku oferta od Ośrodka (...) z wynagrodzeniem **1.126 zł brutto**, oraz ze strony Firmy (...) z wynagrodzeniem **1.500 zł. brutto**.

W 2009 roku oferta od F. - (...) Zakład Opieki Zdrowotnej w wynagrodzeniem **1.700 zł. brutto**, oraz od A. A. P. z wynagrodzeniem **1.630 zł. brutto**.

W 2010 roku oferta od M. z wynagrodzeniem **1.320 zł. brutto**, oraz od D. S. – **1.800 zł brutto**.

W 2011 roku oferta od W. N. z wynagrodzeniem **2.000 zł brutto**, od ProFamilia z wynagrodzeniem **2.000 zł brutto**, od Impuls z wynagrodzeniem **1.386 zł. brutto** oraz od (...) z wynagrodzeniem **2.100 zł. brutto**.

W 2012 roku od (...) z wynagrodzeniem **1.600 zł brutto + premia**, od ProFamilia z wynagrodzeniem **2.100 zł brutto** oraz od S. z wynagrodzeniem **1.800 zł brutto**.

Powyższe oferty zatrudnienia dotyczyły osób posiadających kwalifikacje zawodowe oraz udokumentowany minimum kilkuletni okres zatrudnienia w zawodzie wyuczonym.

/opinia uzupełniająca biegłego z zakresu pośrednictwa pracy D. D. k. 360-362/

W chwili obecnej są oferty pracy dla kasjera-sprzedawcy w hipermarketach przez Agencję Pracy (...) z wynagrodzeniem 1.750 zł brutto. Wymagane kwalifikacje to obsługa klienta, układanie towarów. Konsultant do spraw sprzedaży telefonicznej, wymagana jest podstawa obsługi komputera w zakresie programu Word i komunikatywność. Nie ma konieczności wychodzenia poza miejsce zamieszkania. Wynagrodzenie w kwocie 1.750 zł brutto. Obsługa szafetów, wykształcenie podstawowe bez dodatkowych wymagań z wynagrodzeniem 1.750 zł brutto. Osoba sprzątająca na 1/2 etatu z wynagrodzeniem 875 zł brutto, bez żadnych wymagań. Pomocnik drukarza bez żadnych wymagań, możliwość przyuczenia, z wynagrodzeniem 1.750 zł brutto. Stażysta konsultant (obsługa telefoniczna klientów sieci (...)) wymagane średnie wykształcenie ogólne, podstawy komputera z wynagrodzeniem od 2.000 zł brutto, zapotrzebowanie 15 osób. Pracownicy utrzymania czystości, robotnicy gospodarczy, sprzątacze. 3 oferty pracy z wynagrodzeniem 1.750 zł brutto na cały etat i 4 oferty na 1/2 etatu z wynagrodzeniem 875 zł brutto dla 7 osób łącznie. Są to wszystkie potencjalnie dostępne oferty na chwilę obecną dla osób, które nie posiadają udokumentowanych specjalistycznych kwalifikacji.

/opinia ustna uzupełniająca biegłego z zakresu pośrednictwa pracy D. D. k. 580-581/

Minimalne wynagrodzenie wynosiło brutto:

- od 1 stycznia 2008 r. – 1.126 zł (Dz.U. 2007 nr 171, poz. 1209)
- od 1 stycznia 2009 r. - 1.276 zł (MP nr 55, poz. 499)
- od 1 stycznia 2010 r. – 1.317 zł (MP z 2009 r. nr 48, poz. 709)
- od 1 stycznia 2011 r. 1.386 zł (Dz.U. z 2010 r. nr 194, poz. 1288)
- od 1 stycznia 2012 r. 1.500 zł (Dz.U. z 2011 r. nr 192, poz. 1141)
- od 1 stycznia 2013 r. 1.600 zł (DZ.U. z 2012 r. poz. 1026)
- od 1 stycznia 2014 r. 1.680 zł (Dz.U. z 2013 r. poz. 1074)
- od 1 stycznia 2015 r. 1.750 zł (Dz.U. z 2014 r. poz. 1220)
- od 1 stycznia 2016 r. 1.850 zł (Dz.U. z 2015 r. poz. 1385)
- od 1 stycznia 2017 r. 2.000 zł (Dz.U. z 2016 r. poz. 1456)

Średnie wynagrodzenie z ww. lat wynosiło 1.548,50 zł brutto.

/ zestawienie - baza wiedzy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [http://www.zus.pl/default.asp?p=1&id= \(...\)](http://www.zus.pl/default.asp?p=1&id= (...))

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosiło brutto:

- w 2008 roku – 2.943,88 zł
- w 2009 roku – 3.102,96 zł
- w 2010 roku – 3.224,98 zł
- w 2011 roku – 3.399,52 zł
- w 2012 roku – 3.521,67 zł
- w 2013 roku – 3.650,06 zł
- w 2014 roku – 3.783,46 zł
- w – 2015 roku - 3.899,78 zł
- w – 2016 roku – 4.047,21 zł

Średnie przeciętne wynagrodzenie za pracę w latach 2008-2016 wynosiło 3.508,17 zł

/zestawienie baza wiedzy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [http://www.zus.pl/default.asp?p=4&id= \(...\)](http://www.zus.pl/default.asp?p=4&id= (...))

Z punktu widzenia neurologicznego stan zdrowia P. B. (1) jest utrwalony i wymaga okresowej (co kilka miesięcy) kontroli neurologicznej. Jego stan zdrowia pogarsza się ale ze względu na starzenie się organizmu, a nie na doznany uraz. Uraz mózgu nie przyspiesza starzenia się organizmu. Co do rokowań na przyszłość jest tylko taka ewentualność,

że gdyby doszło do kolejnego urazu mózgu, objawy byłyby bardziej nasilone z uwagi na poprzedni uraz. Młody mózg jest bardzo plastyczny,

a ośrodki które uległy uszkodzeniu przejmują inne lustrzane ośrodki i organizm dobrze funkcjonuje. **W ocenie neurologicznej P. B. (1) w dalszym ciągu wymaga leczenia neurologicznego z powodu okresowo występujących bólów głowy. Koszt leczenia bólów głowy może zamykać się w kwocie do kilkunastu złotych w skali miesiąca.** Zaldiar to lek między przeciwbólowymi a narkotycznymi, dla leczenia P. B. (1) wystarczą zwykle leki przeciwbólowe. Nie ma teraz sensu stosowanie Nootropilu, bo jego udowodnionym działaniem jest hamowanie uszkodzenia komórek mózgu niedokrwionych. Stosuje się go w przypadku zmian pourazowych, bo uważa się że on zwiększa koncentrację uwagi, mobilizuje uszkodzoną komórkę.

Dla P. B. (1) wskazana byłaby psychoterapia, a nie rehabilitacja. Usprawnienie ruchowe i koordynacja nie są konieczne, bo nie ma on objawów niedowładów kończyn, bądź innego ograniczenia sprawności ruchowej. Taka rehabilitacja miałaby na celu zapobieganie ewentualnym powikłaniom.

Z punktu widzenia neurologicznego P. B. (1) nie wymaga i pomocy osób trzecich. **W obecnym stanie zdrowia jest on zdolny do wykonywania lekkiej pracy fizycznej w szczególności w zakładzie pracy chronionej.**

/opinia pisemna biegłego z zakresu neurologii J. Z. k. 71-72 wraz z ustną opinią uzupełniającą k. 348-349/

Z punktu widzenia gastroenterologii i chorób wewnętrznych stan zdrowia P. B. (1) jest dobry, odżywianie nie jest upośledzone – wskaźnik BMI wynosi 23,8 a norma to 18-25. Nie jest on leczony z powodu chorób przewodu pokarmowego. Aktualnie, nie wymaga wykonywania badań kontrolnych przewodu pokarmowego, które mogą zostać wykonane w razie pojawienia się dolegliwości. Nie ma żadnych wskazań, żeby stosować leki Essentiale czy Hepatil. Są to leki cytoprotekcyjne (ochronne) działające na komórkę wątrobową. Są to leki powszechnie dostępne, nie wymagające recepty. Wskazaniem są cechy uszkodzenia wątroby. Pozwany aktualnie nie wymaga przyjmowania leków gastrologicznych. U powoda była stosowana dieta po wypadku, teraz nie ma takiej konieczności. Z uwagi na fakt, iż P. B. (1) źle toleruje pokarmy tłuste, ciężkostrawne powinien ich unikać. Koszt diety lekkostrawnej nie odbiega od kosztów diety normalnej. Nawet podwyższone wyniki badań same w sobie nie skutkują ograniczeniem pracy, jeśli nie towarzyszą temu dolegliwości. Zgłaszane „kłucia” w jamie brzusznej nie mają bezpośredniego związku z przebyłym wypadkiem. P. B. (1) aktualnie nie wymaga udzielania mu pomocy osoby trzeciej.

/opinia pisemna biegłego z zakresu chorób wewnętrznych i gastroenterologii dr med. M. Ł. k. 85-86 wraz z ustną opinią uzupełniającą k. 259-260/

Z punktu widzenia ortopedycznego aktualny stan zdrowia P. B. (1) zarówno co do funkcji lokomocyjnej jak i funkcji chwytnej obu rąk jest dobry. Doznane

w wyniku wypadku z dnia 10 lipca 1997 roku złamania lewej kończyny dolnej wygoiły się bez pozostawienia ograniczeń ruchowych i bez jakichkolwiek zaników mięśniowych.

W związku z powyższym w ocenie ortopedycznej jest on zdolny do pracy na otwartym rynku pracy w tym do pracy w charakterze pracownika fizycznego. W chwili obecnej nie istnieją ograniczenia funkcji narządów ruchu pozwalające na zaliczenia go do kategorii osób częściowo niezdolnych do pracy. Nadto, P. B. (1), nie wymaga leczenia ortopedycznego ani rehabilitacyjnego. Nie wymaga też pomocy osób trzecich gdyż z punktu widzenia ortopedycznego jest osobą samodzielną we wszystkich czynnościach życia codziennego.

/opinia biegłego z zakresu ortopedii J. F. k. 129-130 wraz z pisemną opinią uzupełniającą k. 161/

Z psychologicznego punktu widzenia u P. B. (1) stwierdza się niższy niż przeciętny poziom rozwoju umysłowego oraz organiczne zaburzenia centralnego układu nerwowego, w niewielkim stopniu obniżające funkcjonowanie procesów poznawczych, szczególnie koncentracji uwagi i pamięci. Obniżenie w powyższych zakresach w znacznej mierze spowodowane jest obniżoną motywacją do badania. Znaczącą przyczyną cech w rysie osobowościowym powoda może być nadmierna pomoc i opieka najbliższego otoczenia od chwili wypadku powoda w 1997 r. Taka postawa osób najbliższych jest charakterystyczna w przypadkach choroby ujawnionej we wczesnym wieku rozwojowym

jednostki lub, jak u powoda, po przebytych wypadku i powoduje u niej przez lata tzw. wyuczoną bezradność, która skłania ją do zachowań biernych, zależnych, minimalizujących stopień odpowiedzialności za własne działania, czasami roszczeniowych. Otoczenie poprzez nadmierną ochronę demobilizuje jednostkę do rozwoju. U P. B. (1) nie stwierdza się objawów wytwórczych; utrzymuje on ograniczone kontakty społeczne. W sferze emocjonalnej opiniowany charakteryzuje się skrajnie niską kontrolą ekspresji emocji, pobudliwością emocjonalną i motywacją emocjonalno - racjonalną przy podwyższonej pobudliwości emocjonalnej i kontroli sytuacji, co powoduje zwiększone i długotrwałe napięcia emocjonalne, jak również gwałtowne i o dużej sile reakcje, słabo kontrolowane przez mechanizmy wewnętrzne. Wskazane jest podjęcie przez powoda terapii psychologicznej, jak również zmiana postawy najbliższego otoczenia. Terapia psychologiczna jest możliwa w ramach NFZ, ale są długie terminy oczekiwania i ograniczona ilość placówek, które prowadzą taką terapię. **Terapia prowadzona jest także w gabinetach prywatnych. Koszt wizyty to 100-150 zł, czas trwania będzie określony przez osobę prowadzącą. Należy się spodziewać, że będzie to cykl trwający w czasie. Jeden cykl to około 10 spotkań. Efekty w dużej mierze zależą od motywacji pacjenta. Tu motywacja jest obniżona, więc kuracja może trwać dosyć długo.** Terapia miałaby przynieść zmiany w wymiarze osobowości. Podniesienie wyglądu i krytycyzmu, wywołanie motywacji do podjęcia pracy, ograniczanie postawy roszczeniowej. Terapia dla rodziny to terapia która ma zmierzać do wyjaśnienia, jak wspierać P. B. (1) w tych przemianach. Obecnie kondycja psychiczna powoda nie daje gwarancji, że bez podjęcia efektywnej terapii będzie on miał rano na tyle motywacji, żeby wstać do pracy i pozostać na stanowisku pracy do końca dnia, ponieważ to się wiąże z zaburzeniami jego osobowości.

Po badaniu w lipcu 2013 roku biegła stwierdziła u P. B. (1) w porównaniu z wnioskami z opinii psychologicznej z dnia 28 sierpnia 2011 roku obniżenie poziomu funkcjonowania umysłowego, progresję w zakresie uszkodzeń Centralnego Układu Nerwowego, postępujące obniżenie sprawności procesów pozwanym w kierunku zmian otepiennych.

/opinia biegłego z zakresu psychologii dr n. med. A. T. k. 148-153 wraz z opinią ustną uzupełniającą k. 257-258 i pisemną uzupełniającą, k. 418-420, 450-452, /

Z punktu widzenia psychiatrycznego P. B. (1) aktualnie ujawnia dyskretne cechy organicznego uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego (encefalopatii) po przebytych w 1997 roku wypadku komunikacyjnym pod postacią niższej niż przeciętna sprawności intelektualnej, dyskretnego obniżenia pewnych funkcji poznawczych oraz zaburzeń w sferze emocjonalno- motywacyjnej. Rozpoznanie encefalopatii pourazowej wynika z faktu, iż w wypadku u powoda stwierdzono badaniem komputerowym stłuczenie mózgu i pnia mózgu, a w kolejnym badaniu komputerowym małe ognisko w istocie białej płaty czołowego, ponadto występowały nieprawidłowości w zapisie EEG. Na takie rozpoznanie wskazują także typowe objawy kliniczne które spełnia P. B. (1) oraz wyniki testów psychologicznych. W chwili obecnej jest on zdolny do samodzielnej egzystencji. **Z uwagi na swój stan zdrowia jest zdolny**

do podjęcia pracy zarobkowej z ograniczeniami wskazanymi w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności (przeciwskazana jest praca na wysokości i przy maszynach w ruchu). W ocenie psychiatrycznej z uwagi na istniejące u powoda zaburzenia w sferze emocjonalno- motywacyjnej przeciwskazana jest również praca w wyuczonym przez niego zawodzie technika masażysty. Nie jest również możliwe podjęcie przez powoda pracy wymagającej wysokiej sprawności intelektualnej, czy też odporności na stres, wiążącej się z dużą odpowiedzialnością. W aktualnym stanie zdrowia P. B. (1) nie wymaga pomocy ze strony osób trzecich w podstawowych czynnościach życia codziennego. Wymaga natomiast kontroli psychiatrycznej. Jest bardzo prawdopodobne, że w sytuacji jakiegos stresu, obciążenia, może dochodzić do jakiejś dekompensacji i wtedy może być konieczne wdrożenie leczenia farmakologicznego.

/opinia pisemna biegłego z zakresu psychiatrii B. B. k.113-116 wraz z opinią uzupełniającą k. 192-194 wraz z opinią ustną uzupełniającą k. 259/

Z psychiatrycznego i psychologicznego punktu widzenia konsekwencje doznanego przez P. B. (1) urazu czaszkowo – mózgowego mają wymiar funkcjonalny przejawiający się w obniżeniu sprawności intelektualnej, zaburzeniach procesu pamięci trwałej, świeżej oraz zaburzeniach koncentracji, dowolności uwagi, zaburzeniach procesu myślenia logicznego i abstrakcyjnego (planowanie, antycypowanie), obniżenie umiejętności uczenia się, przyswajania i przetwarzania informacji, zaburzeniach nastroju, emocji (labilność, nieprzewidywalność zachowań, reakcji) – trudności z funkcjonowaniem społecznym i pełnieniem ról w kontaktach interpersonalnych. **Uniemożliwia to wykonywanie wyuczonych zawodów.** P. B. (1) nie jest w stanie podjąć pracy zgodnie ze swoim wykształceniem – masażysty. Okoliczność, że pozwany nie obronił swojej pracy dyplomowej świadczy o jego obniżonych kompetencjach w tym zakresie. Wykluczona jest też jego praca w charakterze mechanika samochodowego chociażby ze względu na branie odpowiedzialności i brak przewidywania konsekwencji jakie mogą wynikać z naprawy maszyny która ma później gwarantować bezpieczeństwo innym ludziom. **Mógłby on podjąć pracę która miałaby charakter prostych czynności powtarzalnych nie wymagających plastyczności myślenia. Mogą to być prace porządkowe, bardzo proste prace produkcyjne.** Z uwagi na fakt, iż P. B. (1) jest wrażliwy na zmiany meteorologiczne, czego przyczyną są uszkodzenia w płacie czołowym a więc praca z ludźmi np. w charakterze tele – ankietera czy kasjera jest wykluczona bo może powodować konflikty wynikające z uwarunkowań charakterologicznych. **W aktualnym stanie psychicznym pozwany ma ograniczoną możliwość podjęcia zatrudnienia gdyż miejscem dla niego wskazanym są Zakłady Pracy (...) bądź Spółdzielnie (...), które funkcjonują w ograniczonym zakresie i możliwości pozyskania w nich zatrudnienia są niewielkie przy obecnym poziomie bezrobocia. Zakłady pracy chronionej są nastawione na zatrudnianie osób niepełnosprawnych i jednocześnie zapewniają warunki bezpieczeństwa.** Spółdzielnie są tworzone przez osoby niepełnosprawne. Cechuje je pewna samodzielność, ale taka grupa ma różny poziom funkcjonowania i być może P. B. (1) byłby trudniej się zaadaptować i nie zapewniłaby mu poczucia bezpieczeństwa. Objawy takie jak zaburzenia nastroju, koncentracji, labilność emocjonalna mogą wpływać na umiejętność wykonywania powierzonych mu zadań a nawet je niekiedy uniemożliwiać (absencja chorobowa). **P. B. (1) wymaga kontroli ze strony osoby trzeciej. Kontrola ta w istocie ma być mobilizacją, zachęcaniem do aktywności, wskazywaniem korzyści związanych z realizacją nowych zawodowych działań. Konieczność wsparcia dotyczy pomocy przy poszukiwaniu zatrudnienia a potem w miejscu pracy. Kontrola w miejscu pracy nie wymaga stałej obecności ale wiąże się ze świadomością P. B. (1) że w razie jakichkolwiek trudności będzie miał się do kogo zwrócić.** Podjęcie pracy powtarzalnej, systematycznej jest możliwe a nawet wskazane ze względów terapeutycznych. P. B. (1) wymaga terapii prowadzonej przez neuropsychologa ukierunkowanej na podtrzymanie stanu status quo oraz stymulację zaburzonych funkcji poznawczych a nie inwazyjnej nastawionej na przebudowę jego osobowości. Niepodjęcie terapii podtrzymującej będzie powodować, iż P. B. (1) będzie się wycofywał, zamykał w ramach swojej społeczności rodzinnej. **Jej wymiar powinien obejmować spotkania terapeutyczne 2 razy w miesiącu z pracą w domu. Hipotetyczny koszt terapii w gabinecie prywatnym wynosi około 100 – 150 zł za sesję.** Taka pomoc w ramach NFZ jest trudna do uzyskania i są bardzo długie okresy oczekiwania. **Wskazane jest podjęcie leczenia lekami przeciwdepresyjnymi o stabilnym profilu łagodnie stabilizującym np. Tianeptyną. Koszt leczenia to około 50 zł miesięcznie.** Co do długości trwania terapii decyzję powinien podjąć lekarz psychiatra w razie podjęcia leczenia przez P. B. (1). **Koszt podawania Nootropilu w dawkach 3 tabletki po 1,2 g - koszt 100 tabletek to wydatek około 80 zł.**

Reasumując z punktu widzenia psychologicznego i psychiatrycznego zasadnym jest przyjęcie, że skutkiem doznanego urazu jest trwała zmiana osobowości (zaburzenia zachowania, emocji, nastroju) i cechy rozpoczynającego się procesu psychoorganicznego (narastające zaburzenie procesów poznawczych) – a tym samym zaburzenia funkcjonowania w życiu codziennym. Prognozując nie wyklucza się dalszego regresu poznawczego. Bierna postawa nie jest przejawem jego niechęci do działania a skutkiem trwałego deficytu w zakresie woli i motywacji. Przeżyty uraz jest dla P. B. (1) bardzo poważną traumą skutkującą deficytami intelektualnymi, emocjonalnymi a w konsekwencji zmniejszeniem możliwości przystosowawczych. Poziom intelektualny P. B. (1) na granicy niepełnosprawności i normy

nie stanowi o tym, że nie może sam zamieszkiwać, sam robić zakupy, generalnie zadbać o siebie. Proste obowiązki i czynności domowe nie są poza zasięgiem P. B. (1). Samodzielne funkcjonowanie w życiu codziennym miałyby walor terapeutyczny. **Kontrola i wsparcie są natomiast konieczne w skomplikowanych, odpowiedzialnych sytuacjach społecznych, w kwestii decyzji prawnych.** Jest możliwe aby P. B. (2) nauczył się prostej trasy dojazdu. Kwestią istotną u P. B. (2) są zaburzenia emocjonalne i charakterologiczne które dodatkowo nakładają się na dysfunkcję intelektualną. Wymaga on kontroli w sytuacjach społecznych. Osoby takie jak P. B. (1) należy stawiać w sytuacjach samodzielności by tę samodzielność uzyskać.

Nadopiekuńczość ze strony rodziny może powodować zniechęcenie do samodzielności. Takie działanie rodziny oraz osoby nad którą sprawowana jest opieka nie jest jednak działaniem świadomym, wykalkulowanym z premedytacją.

/łączna opinia biegłego psychiatry I. B. i biegłego psychologa A. G. k. 595-609 wraz z pisemną opinią uzupełniającą k. 638-639, ustna opinia uzupełniająca biegłego psychiatry I. B. k. 667-668, ustna uzupełniająca opinia biegłego z zakresu psychologii A. G. – protokół rozprawy z dnia 2 lutego 2017 roku – zapis na płycie CD k. 751 adnotacja 00:13:26-00:48:22/

Z punktu widzenia pulmonologii oraz medycyny pracy P. B. (1) jest w aktualnym stanie zdrowia zdolny do pracy. Posiadając wykształcenie średnie, niepełne jest predestynowany do pracy fizycznej. Aktualny jego stan somatyczny, w tym neurologiczny jest dobry. U P. B. (1) występują natomiast dyskretne cechy organicznego uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego czyli encefalopatii pourazowej pod postacią obniżenia sprawności intelektualnej, obniżenia niektórych funkcji poznawczych oraz zaburzeń w sferze emocjonalno-motywacyjnej. Jej rozpoznanie było wynikiem ustaleń poczynionych przez biegłych z zakresu psychologii i psychiatrii w oparciu o inne dowody niż przedmiotowe badanie neurologiczne P. B. (1). **Zgłaszane dolegliwości subiektywne oraz cechy rozpoznanej obiektywnie encefalopatii pourazowej dyskwalifikują go do pracy w charakterze kierowcy, na wysokości oraz przy obsłudze niebezpiecznych maszyn będących w ruchu. P. B. (1) nie powinien wykonywać także innych prac wymagających sprawności psychofizycznej, od jakości wykonania których zależy bezpieczeństwo osób i mienia.** Z powodzeniem może on natomiast wykonywać dowolne prace fizyczne o charakterze produkcyjnym i usługowym. Może też wykonywać prostsze prace biurowe zwłaszcza pod nadzorem innych osób. O przydatności P. B. (1) do pracy na konkretnym stanowisku w ocenie biegłego powinien wypowiedzieć się każdorazowo lekarz prowadzący badanie profilaktyczne.

/opinia pisemna biegłego z zakresu pulmonologii oraz medycyny pracy J. G. k. 211-215 wraz z pisemną opinią uzupełniającą k. 231-232/

Z punktu widzenia rehabilitacji medycznej u P. B. (1), który w wyniku wypadku z dnia 10 lipca 1997 roku doznał złamania kości udowej i podudzia kończyny lewej stwierdza się niewielki zanik mięśni uda oraz śladowe ograniczenie zgięcia grzbietowego stopy lewej nie upośledzające funkcji odbicia i przekolebienia stopy. Zanik mięśniowy oraz ograniczenie ruchomości w stawie skokowym kończyny lewej mają charakter utrwalony, nie ograniczający P. B. (1) w zdolności do wykonywania prostych prac fizycznych zwłaszcza w warunkach pracy chronionej. **Celem przeciwdziałania narastania zaników mięśniowych i przykurczu w stawie skokowym wskazana jest jeden raz w roku ambulatoryjna fizjoterapia refundowana przez NFZ oraz systematyczne 1 – 2 razy w tygodniu uczęszczanie na basen. Koszt jednej godziny korzystania z basenu wynosi średnio 14 zł.** Zgłaszane od 2015 roku dolegliwości bólowe lewego biodra z okresowym ograniczeniem ruchomości diagnozowane w lipcu 2016 roku badaniem RTG kręgosłupa lędźwiowo – krzyżowego i obu stawów biodrowych w którym stwierdzono zaostrenie krawędzi trzonów kręgowych, odłamanie fragmentu wyrostki kostnej w okolicy międzykrętarzowej lewej bez zmian patologicznych w strukturach obu stawów biodrowych nie mają związku z przedmiotowym wypadkiem.

/opinia pisemna biegłego z zakresu rehabilitacji medycznej dr n. med. G. B. (2) k. 716-719/

P. B. (1) przed wypadkiem był osobą sprawną intelektualnie jego poziom inteligencji mieścił się w granicach normy.

Analiza dokumentacji medycznej P. B. (1) i wyniki badań na przestrzeni lat nie wskazuje na wrodzony charakter obniżonej sprawności umysłowej. Kwestia ocen szkolnych nie jest wyznacznikiem możliwości intelektualnych bo często osoby z wysokim intelektem mają oceny mierne lub słabe. Intelpekt nie jest jedynym wyznacznikiem sukcesu w szkole. Oceny nie są również jedynym wyznacznikiem ścieżki zawodowej. Wybór kształcenia po szkole podstawowej również nie stanowi diagnostycznego kryterium. Wybór szkoły podyktowany był zainteresowaniami P. B. (2) i nie jest to miejsce w którym znajdują się osoby które co od zasady radzą sobie gorzej.

/opinia uzupełniająca biegłego z zakresu psychiatrii I. B. i biegłego z zakresu psychologii A. G. k. 638-639; ustna opinia uzupełniająca biegłego psychiatry I. B. k. 667-668, ustna uzupełniająca opinia biegłego z zakresu psychologii A. G. – protokół rozprawy z dnia 2 lutego 2017 roku – zapis na płycie CD k. 751 adnotacja 00:13:26-00:48:22/

Przed wypadkiem P. B. (1) był samodzielny i sprawny, pod względem fizycznym i psychicznym. Nie miał żadnych ograniczeń umysłowych.

/zeznania świadka G. B. (1) protokół rozprawy z dnia 14 kwietnia 2015 roku k.580-581/

Wysokość stawki pełnej odpłatności za usługi opiekuńcze PKPS wynosiła na terenie miasta Ł.:

- w okresie od lipca 2009 roku do czerwca 2013 - 9,50 zł, w dni wolne od pracy 19 zł;
- w okresie od lipca 2013 roku do marca 2014 roku wynosiła 11 zł, a w dni wolne od pracy 22 zł;
- w okresie od kwietnia 2014 roku do chwili obecnej 13 zł, a w dni wolne od pracy 26 zł.

/notoryjność sądowa/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zgromadzony w aktach materiał dowodowy, w szczególności o dokumenty i ich kserokopie, opinie biegłych z zakresu ortopedii, rehabilitacji neurologii, psychologii, psychiatrii, chorób wewnętrznych, medycyny pracy, pośrednictwa pracy oraz uzupełniająco w oparciu o zeznania świadków G. B. (1) i E. J. (1) i przesłuchanie powoda.

W zakresie ustaleń faktycznych odnośnie skutków zdarzenia z dnia 10 lipca 1997 roku dla aktualnego stanu zdrowia i funkcjonowania psychofizycznego pozwanego/powoda wzajemnego w szczególności możliwości podjęcia pracy zarobkowej oraz istnienia zwiększonych potrzeb związanych z leczeniem skutków przedmiotowego wypadku Sąd w głównej mierze oparł się na pisemnych opiniach biegłych występujących w sprawie. Należy podkreślić, iż wnioski biegłych lekarzy są stanowcze, nadto uzasadnione z punktu widzenia argumentacji medycznej, poprzedzonej dokładnym badaniem przedmiotowym P. B. (1). Ponadto opinie biegłych wszystkich specjalizacji po ich licznych uzupełnieniach nie były kwestionowane przez żadną ze stron. Uwzględniając powyższe Sąd uznał złożone w niniejszej sprawie opinie biegłych za pełnowartościowe źródło informacji specjalnych. Podobnie w zeznaniach świadków

i pozwanego/powoda wzajemnego Sąd nie dopatrył się sprzeczności bądź nierzetelności obniżających ich wiarygodność.

Sąd pominął dowód z opinii uzupełniającej biegłej psycholog A. T. z dnia 10 lipca 2014 roku z k. 473-476 bowiem została wydana wbrew postanowieniu Sądu z 8 listopada 2013 roku. Na podstawie ww. postanowienia Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego psychologa innego niż A. T., która omyłkowo została wezwana do pobrania akt i wydania ponownie opinii w sprawie.

Sąd Rejonowy zważył co następuje:

W niniejszej sprawie Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny z siedzibą w W. wnosił o uchylenie obowiązku płacenia przez powoda na rzecz P. B. (1) renty ustalonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi Wydział II Cywilny w dniu 10 grudnia 2002 roku począwszy od dnia wytoczenia powództwa ewentualnie o zmianę wysokości renty ustalonej ww. wyrokiem poprzez jej obniżenie z kwoty 1.000 złotych do kwoty 200 złotych miesięcznie począwszy od dnia wytoczenia powództwa.

Zasądzona wyrokiem Sądu Okręgowego renta z tytułu zwiększonych potrzeb w wysokości 1.000 zł obejmowała miesięczne wydatki na zakup leków - 100 zł, opłatę czesnego w prywatnym liceum wieczorowym - 110 zł, prywatne wizyty lekarskie raz na dwa miesiące – ok. 100 zł, korepetycje – 400 zł, koszt dojazdów powoda do szkoły 3 razy w tygodniu – 125 zł, w pozostałym zakresie koszt leczenia sanatoryjnego, dojazdu i zabiegów.

Pozwany P. B. (1) wniósł przeciwko (...) powództwo wzajemne wnosząc o oddalenie powództwa głównego oraz żądając zasądzenia na swoją rzecz od (...)

z siedzibą w W. kwoty po 1.500 złotych miesięcznie tytułem renty wyrównawczej poczynając od dnia 1 lipca 2008 roku i na przyszłość płatnej do dnia 10 każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia płatności którejkolwiek z rat.

Na uzasadnienie powództwa wzajemnego wskazywano, iż renta zasądzona wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi w sprawie II C 1223/10 miała charakter renty na zwiększone potrzeby a nie renty wyrównawczej z tytułu utraconych dochodów.

W ocenie Sądu powództwo główne, również w zakresie roszczenia ewentualnego podlegało oddaleniu w całości, a powództwo wzajemne było w całości zasadne.

Podstawę prawną roszczenia (...)

i P. B. (1) jest przepis art. 907 § 2 k.c. zgodnie z którym, jeżeli obowiązek płacenia renty wynika z ustawy, każda ze stron może w razie zmiany stosunków żądać zmiany wysokości lub czasu trwania renty, chociażby wysokość renty i czas jej trwania były ustalone w orzeczeniu sądowym lub w umowie.

Odwołując się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1987 roku, podjętej w sprawie III CZP 63/87 (OSNC 1989 z. 4 poz.60) oraz jej uzasadnienia należy wskazać, że do roszczeń poszkodowanego, dochodzonych na tej podstawie, że po ustaleniu prawomocnym wyrokiem renty z powodu zwiększenia się potrzeb powstały dalsze skutki w postaci utraty zdolności do pracy ma zastosowanie art. 907 § 2 k.c., a nie art. 444 § 2 k.c. Szkoda wynikająca z czynu niedozwolonego stanowi pewną całość. Jednakże szkoda może ulegać w bliższej lub dalszej przyszłości zmianom. Z punktu widzenia art. 907 § 2 k.c. obojętną jest rzeczą czy zasądzona renta stanowi odszkodowanie za zwiększenie się potrzeb poszkodowanego czy jest wynikiem zmniejszenia się widoków powodzenia na przyszłość czy też wynika z utraty bądź zmniejszenia możliwości zarobkowania. Zmiana w zakresie każdej z tych hipotez uzasadnia żądanie podwyższenia zasądzonej już renty. Z momentem zwiększenia się szkody dłużnika obciąża obowiązek jej pełnego wyrównania (por. również przykładowo wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi, z dnia 13 grudnia 2013 roku, sygn. akt I ACa 691/13).

Tym samym powództwo wzajemne dotyczące zasądzenia renty wyrównawczej z tytułu utraconych dochodów należy de iure traktować jako żądanie podwyższenia renty zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 10 grudnia 2002 roku w oparciu o przepis art. 444 § 2 k.c.

Podstawą modyfikacji wysokości renty, wynikającej z art. 907 § 2 k.c. może być tylko zmiana stosunków. W razie wystąpienia różnorodnych zjawisk w stosunkach ekonomicznych lub osobistych poszkodowanego, wpływających na ocenę wysokości szkody wyrównywanej rentą, należy dokonać ich porównania i dostosować treść orzeczenia do jego wyniku (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r., I PK 150/10, LEX nr 738393). Powyższe oznacza, iż istota sporu sprowadzała się do kwestii zaistnienia zmian w stanie faktycznym, „zmian stosunków“ w rozumieniu art. 907 § 2 k.c., uzasadniających modyfikację wysokości zasądzonej renty na zwiększone potrzeby obejmującej

również utracone dochody od czasu kiedy pozwany/powód wzajemny zakończył edukację. Przy czym istotne dla rozstrzygnięcia pozostawały takie zmiany, które nie dotyczyły okoliczności istotnych dla pierwotnego ustalenia wysokości renty objętej punktem 4 wyroku z dnia 10 grudnia 2002 r. Istotne bowiem mogły być w niniejszym sporze tylko te zmiany, które mogły wpłynąć na zakres szkody w granicach renty na zwiększone potrzeby oraz wyrównującej nieosiągnięcie dochodu ustalonego hipotetycznie. W świetle art. 907 § 2 k.c. sąd może uwzględniać tylko nowe okoliczności, które pojawiły się po wydaniu orzeczenia ustalającego wysokość renty lub po zawarciu ugody określającej wysokość świadczeń rentowych. Nie chodzi przy tym o jakieś określone typy zdarzeń rozważanych abstrakcyjnie lecz ujmowanych skutkowo, ze względu na ich wpływ na sytuację gospodarczą strony. Według poglądów reprezentowanych w piśmiennictwie, dla uzasadnienia zmiany znaczenie ma nie tyle pogorszenie się stanu zdrowia poszkodowanego czy inflacja co gospodarcze następstwa tych zmian. Przyjmuje się przy tym, że nowe okoliczności powinny mieć istotny wpływ na sytuację strony.

Zgodnie z przepisem art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z tego faktu wywodzi skutki prawne. Uwzględniając treść powołanego przepisu stwierdzić należy, iż do osoby występującej z pozwem należy udowodnienie faktów pozytywnych, które stanowią o podstawie powództwa, gdyż z faktów tych powód wywodzi swoje prawo. Do przeciwnika natomiast należy wykazanie okoliczności niweczących to prawo lub uniemożliwiających jego powstanie. Zasada ta znajduje również swoje odzwierciedlenie w art. 232 k.p.c. stanowiącym, iż strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Po myśli przytoczonej normy prawnej nie jest rzeczą Sądu zarządzanie dochodzenia w celu wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie. Sąd nie jest zobowiązany do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla sprawy. Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach, a ciężar udowodnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy spoczywa na stronie, która z tych faktów wywodzi skutki prawne. W tym zakresie Sąd nie ma obowiązku wyręczenia strony. Ponadto zgodnie z art. 322 k.p.c. sąd może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

W ocenie Sądu Rejonowego poczynione ustalenia i okoliczności faktyczne sprawy czynią uprawnionym wniosek, iż nie zostały wykazane przez powoda przesłanki warunkujące uchylenie obowiązku rentowego wynikającego z wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 10 grudnia 2002 roku bądź też jego zmniejszenie – tym samym powództwo główne należało oddalić w całości. Strona pozwana, która wystąpiła z powództwem wzajemnym zdołała natomiast wykazać, iż zachodziła podstawa do podwyższenia zasądzonej renty, która winna obejmować również utracone dochody od czasu uzyskania przez powoda uprawnień do wykonywania zawodu i zakończenia nauki.

Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że stan zdrowia P. B. (1) jest neurologicznie utrwalony ale wymaga on okresowej kontroli neurologicznej co kilka miesięcy. P. B. (1) pozostaje pod opieką lekarza neurologa E. J. (1). Leczenie to odbywa się w ramach NFZ i jest bezpłatne. Z punktu widzenia gastroenterologii i chorób wewnętrznych stan zdrowia P. B. (1) jest dobry, i nie wymaga on leczenia z powodu chorób przewodu pokarmowego. Nadto P. B. (1) również nie wymaga leczenia ortopedycznego.

Z kolei z psychologicznego i psychiatrycznego punktu widzenia P. B. (1) wymaga terapii prowadzonej przez neuropsychologa ukierunkowanej na podtrzymanie status quo oraz stymulację zaburzonych funkcji poznawczych. Biegła psycholog A. T. wskazała dodatkowo na celowość terapii rodzinnej mającej doprowadzić do ograniczenia „nadopiekuńczości” najbliższej rodziny a tym samym zaktywizowania pozwanego/powoda wzajemnego do samodzielności. Jej wymiar powinien obejmować spotkania terapeutyczne minimum 2 razy w miesiącu z pracą w domu. Hipotetyczny koszt terapii w gabinecie prywatnym wynosi około **120 zł – 150 zł** za sesję. Taka pomoc w ramach NFZ jest trudna do uzyskania i są bardzo długie okresy oczekiwania.

P. B. (1) nie wymaga rehabilitacji psychoruchowej a zgłaszane od 2015 roku dolegliwości bólowe lewego biodra z okresowym ograniczeniem ruchomości diagnozowane w lipcu 2016 roku badaniem RTG kręgosłupa lędźwiowo – krzyżowego

i obu stawów biodrowych w którym stwierdzono zaostrzenie krawędzi trzonów kręgowych, odłamanie fragmentu wyrosła kostnej w okolicy międzykrętarzowej lewej bez zmian patologicznych w strukturach obu stawów biodrowych nie mają związku z przedmiotowym wypadkiem.

Z punktu widzenia rehabilitacji medycznej celem przeciwdziałania narastania zaników mięśniowych i przykurczu w stawie skokowym wskazana jest jeden raz w roku ambulatoryjna fizjoterapia refundowana przez NFZ oraz systematyczne 1 – 2 razy w tygodniu uczęszczanie na basen. Koszt jednej godziny korzystania z basenu wynosi średnio 14 zł. Łączny średni miesięczny koszt z tego tytułu wynosi około 112 zł.

P. B. (1) zażywa leki Nootropil oraz Zaldiar. Koszt tych leków miesięcznie to około **100 zł**. Wskazane jest podjęcie leczenia lekami przeciwdepresyjnymi o stabilnym profilu łagodnie stabilizującym np. Tianeptyną. Koszt leczenia tym lekiem to wydatek około **50 zł** miesięcznie.

Z punktu widzenia neurologicznego i gastroenterologicznego i ortopedycznego P. B. (1) nie wymaga pomocy osób trzecich.

Łącznie zatem zaspokojenie zwiększonych potrzeb przez P. B. (1) pozostających w związku z wypadkiem pociąga za sobą wydatki w kwocie około **562 zł** miesięcznie.

Dodatkowo, co prawda żaden z biegłych nie wskazał, iż pozwany/powód wzajemny wymaga pomocy osób trzecich w zwykłych czynnościach życia codziennego

a nawet biegła psycholog podniosła, iż w celach terapeutycznych wskazane jest „przyuczanie” P. B. (1) do samodzielności to jednak biegła wyraźnie wskazała, iż wymaga on pomocy w trudniejszych i bardziej skomplikowanych sytuacjach społecznych i życiowych wymagających koncentracji, analizy i wyważonej reakcji emocjonalnej. Tym samym Sąd uznał za zasadne przyjęcie, iż pozwany wymaga pomocy osób trzecich w czynnościach związanych z podawaniem i dozowaniem przyjmowanych codziennie leków, asysty przy wizytach lekarskich i zabiegach z zakresu rehabilitacji oraz wyjazdach na basen. Jak wskazała bowiem G. B. (1), co znalazło również potwierdzenie w ustnej opinii uzupełniającej biegłej z zakresu psychologii A. G. skomplikowana trasa przejazdu uniemożliwił powodowi dotarcie na miejsce. Pozwany bowiem bardzo łatwo się dekoncentruje i rozprasza, a ponadto z uwagi na deficyty pamięci nie jest w stanie wyuczyć się bardziej skomplikowanej czyli przykładowo wymagającej przesiadki trasy. Co więcej nawet znana i powtarzana droga może

w okolicznościach konkretnego dnia nie zostać przez pozwanego prawidłowo odtworzona z uwagi chociażby na zmiany pogody na które P. B. (1) jest bardzo podatny, czy też zaistnienie zdarzenia go dekoncentrującego. Taka sytuacja miała miejsce bowiem pozwany, który regularnie uczęszcza na wizyty w Powiatowym Urzędzie Pracy, nie dojechał raz na spotkanie bowiem zgubił drogę. W sytuacji gdyby pozwany zamieszkał samodzielnie, co zdaniem biegłej psycholog A. G. nie pozostaje poza zasięgiem P. B. (1) a nawet jest wskazane, wymagałby dodatkowo również pomocy przy czynnościach administracyjno-prawnych - wypłacaniu pieniędzy, regulowaniu rachunków, wynajęciu mieszkania etc. Jak zeznała świadek G. B. (1) pozwany nie jest w stanie zapamiętać prawidłowo numeru PIN do karty płatniczej i poprawnie go wprowadzić. należy podkreślić, iż biegła A. B. wyraźnie wskazała na obniżenie poziomu funkcjonowania umysłowego (względem pierwszej opinii i pierwszego badania), progresję w zakresie uszkodzeń Centralnego Układu Nerwowego, postępujące obniżenie sprawności procesów poznawczych w kierunku zmian otepiennych Potwierdziły powyższą okoliczność biegłe wydające opinię łączną A. G. i I. B., które wskazały, iż u pozwanego/powoda wzajemnego doszło do progresji deficytów poznawczych, które mogą dalej postępować. Powyższe konstatacje wynikały z dodatkowych badań CUN wykonanych u powoda. Również te okoliczności wskazują, na tendencję zwiększenia się zakresu niezbędnej pomocy dla pozwanego/powoda wzajemnego.

Wszystkie powyższe okoliczności czynią uprawnionym twierdzenie, iż średnio powód wymaga pomocy osób trzecich przez okres 2 godzin dziennie (5 godzin tygodniowo związanych z dojazdem na basen i zajęciami na nim, godzinna dziennie związana z dozowaniem i podawaniem leków czyli 7 godzin tygodniowo, średnio 2 godziny tygodniowo związane odbywaniem wizyt lekarskich – neurologicznych, psychologicznych oraz dojazdami na nie, przy przyjęciu

konieczności tylko 2 wizyt u psychologa w miesiącu i braku, wbrew sugestii biegłej A. T., terapii grupowej (2 wizyty po godzinie i 2 godziny na dojazd i powrót z 2 wizyt) wizyty kontrolnej u neurologa razem z dojazdem (średnio jedna wizyta w miesiącu wraz z dojazdem – 2 godziny – łącznie na wizyty 6 godzin miesięcznie czyli 1,5 godziny tygodniowo. Łącznie w skali tygodnia powód wymaga pomocy osób trzecich przez okres minimum 14 godzin. Przy czym w sytuacji zwiększania samodzielności powoda o którą postulują biegli z zakresu psychiatrii i psychologii, w przypadku jego wyprowadzenia się z domu rodzinnego i samodzielnego mieszkania, zakres niezbędnej pomocy i wsparcia osób trzecich uległby zwiększeniu z uwagi na konieczność wsparcia powodowa w nowych i dla niego trudnych sytuacjach społecznych związanych chociażby z koniecznością regularnego opłacania rachunków, gospodarowania pieniędzmi, załatwiania określonych formalności prawnych.

Odnosnie stawek za godzinę tej opieki Sąd uznał, iż uzasadnionych jest przyjęcie ujednoliconej stawki w wysokości 9,50 zł za godzinę. Co prawda z notoryjności Sądowej wynika, iż wysokość stawki pełnej odpłatności za usługi opiekuńcze PKPS wynosiła na terenie miasta Ł.:

- w okresie od lipca 2009 roku do czerwca 2013 - 9,50 zł, w dni wolne od pracy 19 zł;
- w okresie od lipca 2013 roku do marca 2014 roku wynosiła 11 zł, a w dni wolne od pracy 22 zł;
- w okresie od kwietnia 2014 roku do chwili obecnej 13 zł, a w dni wolne od pracy 26 zł.

Mając na uwadze, iż powód wnosi o uchylenie obowiązku rentowego od daty wytoczenia powództwa miarodajne jest ustalenie tych stawek od tej daty. Przy czym pozwany/powód wzajemny przyjmuje najniższą stawkę w wysokości 9,50 zł nie różnicując jej w sytuacji gdy chodzi o opiekę w dni wolne od pracy.

W konsekwencji z tytułu opieki osób trzecich uzasadnione jest przyznanie wydatków z tego tytułu w wysokości wskazanej w piśmie przygotowawczym pełnomocnika pozwanego/powoda wzajemnego w wysokości **570 zł miesięcznie** (9,50 zł x 2 godziny x 30 dni).

Warto w tym miejscu podkreślić, iż konieczność korzystania z pomocy osób trzecich nie musi wiązać się jedynie z pomocą w bieżących, zwykłych czynnościach życia codziennego takich jak higiena osobista, sprzątanie, pomoc przy poruszaniu się (choć tak jest najczęściej z przypadku roszczenia o rentę na zwiększone potrzeby) ale może jak w okolicznościach analizowanej sprawy wynikać z utrwalonego stanu psychofizycznego danej osoby i konieczności monitorowania jej w czynnościach leczniczych i rehabilitacyjnych oraz ad casu w bardziej skomplikowanych sytuacjach prawno-społecznych. Co więcej, jak zostało wskazane powyżej zakres tej pomocy będzie miał tendencję rosnącą z uwagi na progres procesów otępiennych i zwiększenie deficytu poznawczego u pozwanego/powoda wzajemnego - co wpłynie dodatkowo na osłabienie możliwości samodzielnego funkcjonowania. Przy czym ugruntowane jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych stanowisko, iż fakt, iż taka pomoc w okolicznościach danej sprawy jest świadczona przez rodzinę poszkodowanego – tj., jego rodziców i brata - nie powoduje ipso se niezasadność zwrotu kosztów z tego tytułu.

Oceniając zasadność dochodzonego roszczenia w ramach powództwa głównego związanego z rentą na zwiększone potrzeby Sąd Rejonowy miał na uwadze, iż jak powszechnie przyjmuje się w orzecznictwie, mierniki jakimi kierować się powinien sąd przy ustalaniu wysokości renty są nieostre, a udowodnienie ich wysokości może wielokrotnie sprawiać trudności. Niemniej jednak poszkodowanego obciąża w procesie ciężar udowodnienia, że takie zwiększone potrzeby istnieją oraz wykazania, choćby w przybliżeniu, wysokości żądanej miesięcznej renty. W przypadku obliczania renty z tytułu zwiększonych potrzeb sąd nie jest zobowiązany do drobiazgowej dokładności, w tym zakresie powinien się kierować wskazaniem z art. 322 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd uznał, iż pozwany/powód wzajemny nadal posiada zwiększone potrzeby w związku z wypadkiem jakemu uległ w 1997 roku, chociaż niewątpliwie zmienił się zakres tych potrzeb z uwagi na zakończenie przez powoda edukacji. Ich koszt wynosi, jak zostało wskazane powyżej nie mniej niż 1.000 zł.

Przechodząc natomiast do żądania z powództwa wzajemnego dotyczącego zasądzenia renty wyrównawczej z tytułu utraconych dochodów należy podnieść co następuje.

Renta z tytułu całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy zarobkowej ma wyrównać różnicę między dochodami, jakie poszkodowany mógłby uzyskać, gdyby zdarzenie szkodzące nie miało miejsca, a dochodami, jakie może on uzyskać po zdarzeniu szkodzącym (wyrok SN z 21.5.2009 r., V CSK 432/08, Legalis). Prawo do renty przysługuje nawet wtedy, jeśli przed zdarzeniem szkodzącym poszkodowany nie wykonywał pracy zarobkowej. W takim przypadku szkodą są zarobki, jakie poszkodowany osiągnąłby, gdyby zdecydował się podjąć pracę. Oczywiście deklaracja poszkodowanego jest niewystarczająca i konieczne jest udowodnienie, że istniały realne możliwości podjęcia pracy (por. wyrok SN z 17.7.1975 r., I CR 370/75, Legalis; A. Szpunar, Renta, s. 1135; tenże, Roszczenie małoletniego, s. 531). W przypadku częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej wysokość renty powinna odpowiadać różnicy między zarobkami osiąganymi przez poszkodowanego w dotychczasowym zawodzie a zarobkami, jakie mógłby uzyskać, podejmując pracę, na jaką pozwala mu stan zdrowia po wypadku (tak trafnie SN w wyroku z 10.6.1999 r., II UKN 682/98, OSNAPiUS 2000, Nr 16, poz. 627; wyr. z 5.9.2001 r., II UKN 534/00, OSNAPiUS 2003, Nr 11, poz. 274 oraz wyr. z 3.5.1972 r., I PR 53/72, OSNCP 1972, Nr 11, poz. 207). Poszkodowany nie musi podejmować pracy znacznie poniżej swoich kwalifikacji zawodowych, niebezpiecznej, stwarzającej zagrożenie dla zdrowia lub życia. Nawet jeśli skutkiem czynu niedozwolonego jest jedynie częściowa utrata zdolności do pracy zarobkowej, ale poszkodowany nie jest w stanie znaleźć innej pracy, renta powinna odpowiadać w całości utraconym zarobkom (por. wyr. SN z 10.10.1977 r., IV CR 36/77, OSNCP 1978, Nr 7, poz. 120; wyr. SN z 7.10.1968 r., III PRN 67/68, Legalis; A. Szpunar, Renta, s. 1134). Przy czym renta rekompensować ma rzeczywistą szkodę, dlatego jej obliczenie powinno być dokonywane z uwzględnieniem zarobków poszkodowanego netto, a nie brutto (tak trafnie SN w uchwałą (7) z 22.11.1963 r., III PO 31/63, OSP 1964, Nr 7–8, poz. 128; A. Szpunar, Uwagi o rencie, s. 350).

Przenosząc powyższe rozważania do realiów niniejszej sprawy należy podnieść, iż przed wypadkiem P. B. (1) nie pracował, ale uczęszczał do (...) Szkoły (...) w Ł., w której naukę przerwał w związku z wypadkiem. Po rocznej przerwie powrócił do nauki i uzyskał tytuł zawodowy robotnika wykwalifikowanego w zawodzie elektromechanik pojazdów samochodowych.

Dodatkowo P. B. (1) ukończył w czerwcu 2008 roku (...) Studium (...) dla Dorosłych w Ł. jednak nie uzyskał dyplomu.

W chwili obecnej P. B. (1) może wykonywać pracę na stanowiskach nie wymagających posiadania specjalistycznych umiejętności, uzdolnień czy uprawnień - np. dozorca, portiera, pracownika parkingu bądź też pracownika przy prostych pracach fizycznych w szczególności w zakładach pracy chronionej a także proste prace biurowe pod nadzorem innych osób. Mógłby on podjąć pracę, która miałaby charakter prostych czynności powtarzalnych nie wymagających plastyczności myślenia. Nadto z psychologicznego i psychiatrycznego punktu widzenia konsekwencje doznanego przez P. B. (1) urazu czaszkowo – mózgowego – przejawiające się w obniżeniu sprawności intelektualnej, zaburzeniach procesu pamięci trwałej, świeżej o raz zaburzeniach koncentracji, dowolności uwagi, zaburzeniach procesu myślenia logicznego i abstrakcyjnego, obniżenie umiejętności uczenia się, przyswajania i przetwarzania informacji, zaburzeniach nastroju, emocji, trudności z funkcjonowaniem społecznym i pełnieniem ról w kontaktach interpersonalnych – uniemożliwiają mu wykonywanie wyuczonych zawodów masażysty i elektromechanika. Okoliczność, że pozwany nie obronił swojej pracy dyplomowej świadczy o jego obniżonych kompetencjach w tym zakresie. Wykluczona jest też jego praca w charakterze mechanika samochodowego chociażby ze względu na branie odpowiedzialności i brak przewidywania konsekwencji jakie mogą wynikać z naprawy maszyny która ma później gwarantować bezpieczeństwo innym ludziom.

Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż w aktualnym stanie psychicznym P. B. (1) ma ograniczoną możliwość podjęcia zatrudnienia gdyż miejscem dla niego wskazanym są Zakłady Pracy (...) bądź Spółdzielnie (...), które funkcjonują w ograniczonym zakresie i możliwości pozyskania w nich zatrudnienia są niewielkie przy obecnym poziomie bezrobocia. Zakłady Pracy (...) są nastawione na zatrudnianie osób niepełnosprawnych i jednocześnie zapewniają warunki bezpieczeństwa. Spółdzielnie są tworzone przez osoby niepełnosprawne. Cechuje je pewna samodzielność, ale taka

grupa ma różny poziom funkcjonowania i być może P. B. (1) byłoby trudniej się zaadoptować i nie zapewniłaby mu poczucia bezpieczeństwa.

Z punktu widzenia pośrednictwa pracy z porównania ofert pracy dostępnych dla P. B. (1) w chwili obecnej z ofertami pracy, które byłyby dla niego dostępne zgodnie z wykształceniem – mechanika samochodowego oraz rehabilitanta masażysty różnica w wynagrodzeniu wynosiłaby około 400 - 500 zł miesięcznie przy braku stażu. Jednocześnie przyjmując, że P. B. (1) podjąłby pracę po zakończeniu pierwszej szkoły (w 2000 roku) to w chwili obecnej posiadałby 16 letni staż w zawodzie elektromechanika i prawie 9 letni staż w zawodzie masażysty (ukończenie studium masażu nastąpiło w czerwcu 2008 roku). Jako masażysta mógłby zarobić około 2.500 zł brutto a jako elektromechanik około 3.000 zł brutto nie licząc premii. P. B. (1) nie miałby większych problemów ze znalezieniem pracy w zawodzie elektromechanika, trudniejsza sytuacja byłaby w przypadku chęci podjęcia zawodu masażysty.

Dla publicznych placówek zdrowia bycie masażystą to za mało. Trzeba być technikiem fizjoterapeutą a najlepiej magistrem fizjoterapii. Prywatne placówki oczekują w większości założenia własnej działalności gospodarczej i wystawiania rachunków za świadczone usługi. Na otwartym rynku pracy P. B. (1) jako osoba bez dodatkowych kwalifikacji raczej nie miałby szans.

Łącznie zatem utrata dochodów związana z częściową niezdolnością do pracy pozostająca w związku z wypadkiem pociąga za sobą utratę korzyści w wysokości minimum 1.000 – 1.200 zł brutto (710 zł – 852 zł netto), przy uwzględnieniu różnicy pomiędzy możliwymi do uzyskania dochodami w wyuczonych zawodach a ofertami prostych prac porządkowo sprzątających wskazanych przez biegłego) przy uwzględnieniu iż pozwany/powód wzajemny mógłby podjąć się pracy na cały etat. Powyższa okoliczność jest jednak wątpliwa w świetle stanowiska biegłych psycholog, które wyraźnie wskazały, iż P. B. (1) ma wynikające z wypadku zaburzenia emocjonalne skutkujące obniżoną koncentracją, motywacją oraz dużą labilnością emocjonalną co w zasadzie wyklucza podjęcie przez niego pracy na pełen etat. W przypadku zaś uznania, iż P. B. (1) mógłby się podjąć wykonywania prostych prac fizycznych tylko w wymiarze połowy etatu, zgodnie z opinią biegłego z zakresu pośrednictwa pracy, różnica między możliwym do uzyskania dochodem byłaby jeszcze większa bo około 2.143 zł brutto czyli około 1.560 zł. (3.000 zł brutto wynagrodzenie mechanika ze stażem ponad 7 letnim na dzień żądania renty wyrównawczej minus 875 zł brutto wynagrodzenia dla osoby wykonującej prace sprzątające na 1/2 etatu).

Dodatkowo w ocenie Sądu nie można abstrahować, iż od uzyskania przez pozwanego/powoda wzajemnego dyplomu ukończenia studium masażu – tj. od lipca 2008 roku P. B. (1) uzyskał tylko jedną ofertę z Urzędu Pracy, która wiązała się jednak z koniecznością pracy przy użyciu maszyn w ruchu a więc finalnie nie mogła zostać przez niego podjęta i wykonywana. Przez cały ten okres P. B. (1) nie otrzymał żadnej oferty z Zakładu Pracy Chronionej. W konsekwencji ustalając różnicę między uzyskiwanym wynagrodzeniem a tym możliwym do uzyskania należy mieć na względzie nie tylko hipotetyczne założenia wskazane przez biegłego z zakresu pośrednictwa pracy ale realne możliwości zarobkowania powoda wzajemnego. Szereg prac wskazanych przez biegłego z zakresu pośrednictwa pracy – w ocenie biegłej psycholog – nie może być wykonywanych przez powoda z uwagi na jego labilność emocjonalną oraz brak umiejętności przewidywania skutków swoich działań. Tym samym powód nie mógłby się podjąć przykładowo pracy konsultanta do spraw sprzedaży telefonicznej, pomocnik drukarza (praca z maszynami w ruchu, wymagana koncentracja), czy stażysty konsultanta (obsługa telefoniczna klientów sieci (...)). Ponadto biegłe z zakresu psychologii i psychiatrii jednoznacznie wskazały, iż powód wzajemny powinien pracować pod nadzorem w ramach zakładu pracy chronionej a takich ofert dla P. B. (1) nie ma.

Mając na względzie powyższe uwagi oraz fakt, iż w latach 2008 - 2017 uśrednione minimalne wynagrodzenie za pracę wynosiło 1.548,50 zł brutto (około 1.144 zł netto), a uśrednione przeciętne wynagrodzenie za pracę 3.508,17 zł brutto (około 2.511 zł netto), jak również okoliczność, iż powód wzajemny nie miałby trudności w pozyskaniu zatrudnienia jako mechanik samochodowy z wynagrodzeniem średnim na poziomie 3.000 zł brutto (zgodnie z opinią biegłego z zakresu pośrednictwa pracy, przy stażu 7 letnim w

2008 roku z uwagi na ukończenie szkoły zawodowej w roku szkolnym 1999/2000) zasądzenie renty wyrównawczej w wysokości 1.500 zł netto nie jest wygórowane.

Z uwagi na deklaracyjny charakter orzeczenia w sprawach dotyczących świadczenia z art. 442 § 2 k.c. i 907 § 2 dopuszczalna jest zmiana renty również za okres sprzed daty wytoczenia powództwa.

Ze względu na treść art. 118 k.c. żądanie takie może obejmować okres trzech lat wstecz. Żądanie podwyższenia renty od 1 lipca 2008 roku jest zasadne, gdyż pozew wzajemny w niniejszej sprawie został złożony w dniu 15 października 2010 roku.

Z powodów jurydycznych wskazanych powyżej Sąd uznał, iż żądanie z pozwu wzajemnego zasądzenie renty wyrównawczej jest w istocie żądaniem podwyższenia renty zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi w sprawie II C 1223/00.

W konsekwencji Sąd w sprawie z powództwa wzajemnego podwyższył rentę miesięczną zasądzoną w punkcie 4c wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi II Wydziału Cywilnego w sprawie II C 1223/00 od (...)

w W. na rzecz P. B. (1) z kwoty po 1.000 zł miesięcznie do kwoty

po 2.500 zł miesięcznie poczynając od lipca 2008 roku i na przyszłość, płatnej do 10 – tego dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat.

O kosztach w sprawie z powództwa głównego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. statuującego zasadę odpowiedzialności stron za wynik procesu. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny w W. przegrał sprawę w całości zatem jest zobowiązany zwrócić powodowi wzajemnemu – P. B. (1) kwotę 2400 zł. Na kwotę tę składa się koszt zastępstwa procesowego w wysokości 2.400 zł ustalony na podstawie § 6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z dnia 28 września 2002 r. (Dz.U. Nr 163, poz. 1348) – pkt. I. 2 sentencji wyroku.

Na podstawie art. 80 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – zwanej dalej u.k.s.c. - t.j. Dz.U. za 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm.) Sąd nakazał zwrócić na rzecz (...) w W. ze Skarbu Państwa – Sadu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi kwotę 155,85 zł tytułem niewykorzystanej zaliczki na opinię biegłego uiszczoną przelewem w dniu 21 listopada 2013 roku i zaksięgowanej po pozycją 2411 131498 (pkt. I 3. sentencji wyroku)

W oparciu o przepis z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Sąd orzekł również o kosztach powództwa wzajemnego. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny w W. przegrał sprawę w całości zatem jest zobowiązany zwrócić powodowi wzajemnemu – P. B. (1) kwotę 2.434 zł tytułem poniesionych kosztów procesu. Na kwotę tę składa się koszt zastępstwa procesowego w wysokości 2.400 zł ustalony na podstawie § 6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z dnia 28 września 2002 r. (Dz.U. Nr 163, poz. 1348) w brzmieniu z daty wytoczenia powództwa oraz koszty opłaty skarbowej od dwóch pełnomocnictw w wysokości 34 zł (punkt II.2 sentencji wyroku).

Na podstawie art. 113 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – zwanej dalej u.k.s.c. - t.j. Dz.U. za 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm.) w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c, Sąd nakazał pobrać od (...) w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sadu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi kwotę 6.022,27 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych obejmujących opłatę od pozwu wzajemnego w wysokości 900 zł oraz koszty wynagrodzenia biegłych w łącznej wysokości 5.122,27 zł. (punkt II.3 sentencji wyroku).